

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka

GERIEJI ATSTOVAVIMO MOKYKLŲ BIBLIOTEKOMS PAVYZDŽIAI

Atstovavimo mokyklų bibliotekoms mokymų medžiaga

Vilnius, 2015

Mokymų organizatoriai

VILNIAUS APSKRITIES
ADOMO MICKEVIČIAUS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Rėmėjai

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

Partneriai

GALIMYBIŲ VYSTYMO CENTRAS

SORRE
Kūryba, kvalifikacija, kokybė

Leidinį sudarė

Aldona Jeleniauskienė,

Laura Juchnevič,

Asta Kazakevičiūtė-Bankauskienė.

Gerieji atstovavimo mokyklų bibliotekoms pavyzdžiai

Rimutė Antuchevič. Atstovavimo Varėnos r. Panočių pagrindinės mokyklos bibliotekai 2015 m. pavyzdys.

Ana Balabanova. Atstovavimo Vilniaus r. Sudervės Mariano Zdziechovskio pagrindinės mokyklos bibliotekai 2015 m. pavyzdys.

Ana Beliauskaja. Atstovavimo Vilniaus Liepkalnio pagrindinės mokyklos bibliotekai 2009–2010 m. pavyzdys.

Renata Boguslavska. Atstovavimo Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazijos bibliotekai 2014 m. pavyzdys.

Alina Grigelienė. Atstovavimo Menachemo namų gimnazijos bibliotekai 2015 m. pavyzdys.

Tamara Jarmolovič. Atstovavimo Šalčininkų r. Dieveniškų Adomo Mickevičiaus gimnazijos bibliotekai 2014–2015 m. pavyzdys.

Janina Kalibatienė. Atstovavimo Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekai 2012 m. pavyzdys.

Lina Kazlauskienė. Atstovavimo Vilniaus r. Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo gimnazijos bibliotekai 2013 m. pavyzdys.

Leonija Kėvalienė. Atstovavimo Vilniaus Mykolo Biržiškos gimnazijos bibliotekai 2013 m. pavyzdys.

Irena Kryžanauskienė. Atstovavimo Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekai 2009–2010 m. pavyzdys.

Jolanta Kurauskienė. Atstovavimo Vilniaus r. Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo gimnazijos bibliotekai 2013 m. pavyzdys.

Ana Mickievič. Atstovavimo Vilniaus Simono Konarskio vidurinės mokyklos bibliotekai 2013–2014 m. pavyzdys.

Ana Moroz. Atstovavimo Šalčininkų r. Čiužiakampio pagrindinės mokyklos bibliotekai 2015–2016 m. pavyzdys.

Rita Seniūnienė. Atstovauja Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokyklai. Gerasis atstovavimo mokyklų bibliotekoms pavyzdys akcijoje „Knygų Kalėdos“.

Laima Šabūnienė ir Rima Kairienė. Atstovavimo Vilniaus inžinerijos licėjaus bibliotekai 2015 m. birželio–2016 m. rugpjūčio mėn. pavyzdys.

Jovita Tumasovienė. Atstovavimo Vilniaus „Genio“ pradinės mokyklos bibliotekai 2015 m. pavyzdys.

Justina Veličkienė. Atstovauja Vilniaus r. Valčiūnų vidurinei mokyklai. Gerasis atstovavimo Kėdainių Šviesiosios gimnazijos bibliotekai 2009–2011 m. pavyzdys.

Danutė Važgėlienė. Atstovavimo Vilniaus „Šilo“ specialiojo ugdymo mokyklos bibliotekai 2015 m. pavyzdys.

Turinys

Įvadas	4
Problemos ir tikslo formulavimas	6
Atstovavimo tikslinių grupių nustatymas.....	13
Atstovavimo priemonės ir jų įgyvendinimas.....	20
Atstovavimo rezultatų įvertinimas.....	27
Atstovavimas Lietuvos mokyklų bibliotekoms akcijoje „Knygų Kalėdos“	32
Gerieji atstovavimo mokyklų bibliotekoms pavyzdžiai užsienyje	35
Problemos ir nusistatyti atstovavimo tikslai	35
Atstovavimas, pagrįstas veiklos vertinimu ir rezultatais	38
Jūsų pavyzdžiai	39
Literatūros sąrašas.....	40

Šiuolaikiniame pasaulyje biblioteka nebėra suprantama kaip savaiminė vertybė. Ir užsienio šalyse, ir Lietuvoje dažnai pasigirsta diskusijų, ar bibliotekos yra reikalingos ir prasmingos XXI a. pasaulyje, pasižyminčiame informacijos gausa, nuolatine skaitmeninių technologijų plėtra, šiuolaikine informacijos infrastruktūra, pokyčiais kultūros srityje ir socialinėse struktūrose. Bibliotekos yra priklausomos nuo sprendimų priėmėjų – bet kuri veikla, kuri finansuojama iš viešojo sektoriaus lėšų, yra veikiami viešojo sektoriaus finansavimą lemiančių pasikeitimų. Kaip pastebi Johnas Featheris, „laikais, kai viskas yra gerai, bibliotekos veikia gerai, kai ateina sudėtingi laikai, atsiranda manančių, kad galima sutaupyti bibliotekų sąskaita“ (Feather, 2011, p. 71). Supratimas, kad atviros ir nemokamos bibliotekos yra brangios ir kažkas už visa tai moka, neišvengiamai reiškia, kad bus juntamas spaudimas iš bibliotekų veiklą finansuojančių institucijų pusės.

Teorija pasitvirtina ir praktikoje: Lietuvoje mokyklų bibliotekos vertinamos labai skirtingai, iš politikos formuotojų pasigirsta pasiūlymų optimizuoti bibliotekų tinklą, perkelti mokyklų bibliotekų paslaugas į viešąsias bibliotekas. Tai yra laikas, kai mokyklų bibliotekininkai turi siekti atskleisti mokyklų bibliotekų galimybes ir kuriamą vertę besikeičiančioje aplinkoje, įtikinti mokyklos bendruomenę ir partnerius, kad yra vertingos, užsitikrinti visuomenės, bendruomenės ir kitų veikėjų (ypač vadovų) palaikymą.

Mokyklų bibliotekininkams būtina išmokti ir ieškoti naujų būdų, kaip save realizuoti, patraukliomis priemonėmis perteikti savo atliktus gerus darbus, sukurti ir įtvirtinti bibliotekos socialinę misiją atskleidžiančią žinutę. Viena vertus, bibliotekoms reikia būti pasiruošusioms nuolat keistis, numatyti rizikas, kita vertus, būtina neprarasti savo tapatumo. Biblioteka turi būti matoma, privalo gebėti parodyti save, nuolatos apie save priminti, todėl atstovavimas mokyklų bibliotekoms tampa ypač reikalinga, svarbia veikla. **Atstovavimas** suprantamas kaip šiuolaikinės bibliotekos naudos ir vertės pristatymas visuomenei, mokyklos bendruomenei, verslui, valdžios institucijoms, žiniasklaidai ir įstaigoms, siekiant rėmimo ir (ar) abiem pusėms naudingos partnerystės, norint pakeisti valdžios institucijų formuojamą politiką bibliotekos atžvilgiu ilgam laikotarpiui.

Atstovavimo idėja yra pagrįsta pilietinės visuomenės principais ir jų realiu funkcionavimu. Visuomenės nariai buriasi į grupes pagal savo interesus, juos išreiškia, siekdami daryti įtaką valstybės sprendimams. Dažniausiai tai daroma organizuotai. Atstovavimas – tai tiesioginis ir aktyvus įsitraukimas į bendradarbiavimą su valdžia, priimant sprendimus, kurie daro įtaką bendruomenės gyvenimui. Atstovavimo tema viešosiose bibliotekose dėstoma nuo 2008 m., įgyvendinant projektą „Bibliotekos pažangai“. Daugelis viešųjų bibliotekų specialistų šią temą yra išklause ir taiko savo darbe, tačiau mokyklų bibliotekininkus atstovavimo mokymai aplenkė.

Atsižvelgus į atliktą Alytaus ir Vilniaus apskrityse esančių mokyklų bibliotekų kvalifikacijos kėlimo situacijos analizę ir nustačius mokyklų bibliotekininkų kvalifikacijos kėlimo poreikius profesinių, bendrųjų ir asmeninių kompetencijų srityse, 2015 m. Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka (toliau – biblioteka) parengė kvalifikacijos kėlimo projektą „Mokyklų bibliotekininkų atstovavimo gebėjimų stiprinimas“. Projekto metu įgyvendinti atstovavimo mokyklų bibliotekoms mo-

kymai pagal parengtą naują 40 akad. val. mokymų programą. 16 akad. val. auditorijoje ir 24 akad. val. nuotoliniu būdu vykusius mokymus vedė bibliotekos lektorės Aldona Jeleniauskienė, Laura Juchnevič, Asta Kazakevičiūtė-Bankauskienė ir UAB „Galimybių vystymo centras“ lektorė psichologė Sigita Petrovė.

Mokymų programa parengta siekiant atskleisti pagrindines atstovavimo temas: atstovavimo tikslai, mokyklos bibliotekos vertė ir jos pademonstravimo galimybės, atstovavimo tikslinių grupių nustatymas ir partnerystės kūrimas. Mokymų dalyviai įsigilino į atstovavimo žinučių rengimo specifiką, efektyvios komunikacijos principus, atstovavimo plano rengimo bei fondų paieškos svarbą. Perteikiant programą siekiama ne tik teoriškai pristatyti atstovavimo veiklą, bet ir praktiškai išbandyti atstovavimo metodus.

Pagrindinės mokyklų bibliotekininkams išdėstytos temos yra atstovavimas ir bibliotekos vertė, atstovavimo tikslinės grupės ir plano rengimas, efektyvi viešoji kalba, komunikacijos teorija ir praktika. Mokymų dalyviai nuotolinio darbo metu atliko dvi užduotis: pateikė žinomus geruosius atstovavimo mokyklų bibliotekoms pavyzdžius ir parengė atstovavimo savo mokyklos bibliotekai planą. Rengti atstovavimo planą bibliotekininkus inspiravo bibliotekos sukurti įsegami ženkliukai atstovavimo tema su užrašu „Aš ♥ biblioteką“.

Po mokymų surinkti savarankiško darbo metu parengti geriausi atstovavimo mokyklų bibliotekoms pavyzdžiai panaudoti rengiant šį elektroninį leidinį, kuris yra laisvai prieinamas visiems besidomintiems atstovavimo tema. Parinkti pavyzdžiai yra apie Lietuvos mokyklų bibliotekų praktines patirtis dalyvaujant nacionalinėse atstovavimo bibliotekoms akcijose ir įgyvendinant atstovavimo savo mokyklų bibliotekoms veiklą.

Dėkojame projekto rėmėjams Lietuvos kultūros tarybai, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai ir projekto partneriams.

Leidinio sudarytojos

Atstovavimo bibliotekoms įsegami ženkliukai

Problemos ir tikslo formulavimas

Sudarė Asta Kazakevičiūtė-Bankauskienė

Bet kuri veikla prasideda nuo tikslo – pirmiausia reikia jį turėti ir įvardyti. **Tikslas** – tai norimas pasiekti dalykas, siekis. Verslo specialistai teigia, kad tinkamų tikslų suformulavimas – pusė darbo. Formuluojuoju tikslus, visada reikia derinti pakylėtą abstrakciją ir žemišką konkretybę (Kuginienė, 2012, p. 13). Tam, kad galėtume sėkmingai iškelti atstovavimo tikslus, būtina žinoti pagrindines problemas, kurių sprendimas būtinas ir kurias reikia pašalinti. Mokyklų bibliotekos – Lietuvos bibliotekų sistemos dalis, todėl didžioji dalis problemų yra tokios, kaip ir kitų bibliotekų: didėjantis informacijos vartotojų abejingumas tradicinei knygai, nedidėjančios lėšos bibliotekų fondams papildyti, ne visada malonios, jaukios, o kartais ir netinkamos patalpos, techninių ir darbo priemonių trūkumas.

Mokyklų bibliotekininkai supranta, kaip **svarbu rūpintis savo įvaizdžiu, populiarinti veiklą, viešinti savo paslaugas, didinti matomumą**. Todėl, pristatydami bibliotekoms kylančias problemas, akcentuoja tai:

6

„[Svarbu] palaišyti savo žinomumą, populiarinti, gerinti įvaizdį <...>“.

Janina Kalibatienė. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekos 2012 m. pavyzdys.

„Bibliotekos, kaip mokinių pamokinės apsilankymų erdvės, viešinimas (bibliotekos fondas neseniai perkeltas iš senų patalpų).“

Lina Kazlauskienė. Vilniaus r. Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo gimnazijos bibliotekos 2013 m. pavyzdys.

Mokyklų bibliotekininkės prisideda ir prie **problemų, kylančių bendruomenei, sprendimo.**

„Globalėjant pasauliui ir sparčiai niveliuojantis tautoms, kyla reali grėsmė išnykti kultūrinėms vertybėms, seniesiems lietuvių liaudies papročiams ir tradicijoms. Bendromis pastangomis tai turime saugoti ir išlaikyti.“

Rimutė Antuchevič. Varėnos r. Panočių pagrindinės mokyklos bibliotekos 2015 m. pavyzdys.

Mokyklų bibliotekininkės konstatuoja, kad moksleiviai vis mažiau **skaito.**

„Šiuolaikinis gyvenimo tempas, informacinių technologijų pasiekimai sparčiai vystosi bei teikia begalę visokių viliojančių pramogų – kompiuterinių žaidimų. Tad vis daugiau laiko praleidžiame prie televizoriaus ar kompiuterio ir vis mažiau laiko skiriame knygoms.“

Jolanta Kurauskienė. Vilniaus r. Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo gimnazijos bibliotekos 2013 m. pavyzdys.

Išlieka ir **materialinės bazės** problemos.

„Mūsų mokykla jau skaičiuoja daugiau nei 50 gyvavimo metų. Tad natūralu, kad labai aktualus bibliotekos bei skaityklos aplinkos, interjero, jaukumo klausimas.“

Laima Šabūnienė, Rima Kairienė. Vilniaus inžinerijos licejaus bibliotekos 2015–2016 m. pavyzdys.

„Bibliotekos baldai buvo nusidėvėję, trūko reikalingos įrangos, kompiuteriai buvo pasenę, jais praktiškai neįmanoma buvo naudotis.“

Justina Veličkienė. Kėdainių Šviesiosios gimnazijos bibliotekos 2009–2011 m. pavyzdys.

„Pasenę ar neveikiantys bibliotekos kompiuteriai. Dėl mažo mokinių skaičiaus ir menko finansavimo mokykla neturėjo galimybių atnaujinti mokyklos bibliotekos kompiuterių.“

Ana Beliauskaja. Vilniaus Liepkalnio pagrindinės mokyklos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys.

Bibliotekose trūksta ne tik kompiuterinės technikos, bet ir **programinės įrangos**.

„Problema – naujų kompiuterinių programų stoka.“

Tamara Jarmolovič. Šalčininkų r. Dieveniškų Adomo Mickevičiaus gimnazijos bibliotekos 2014–2015 m. pavyzdys.

Nepakankamas finansavimas, skiriamas **mokyklų bibliotekų dokumentų fondams sudaryti**, – tai problema, kurią įvardija ne viena bibliotekininkė.

„Pasižvelgus lietuvių kalbos bendrosioms programoms ir moksleiviams keliamiems reikalavimams, susidurta su nemenka problema, kai pradinėms klasioms pritrūko lietuviškų knygelių, o vyresnių klasių moksleiviams, be privalomos literatūros, bibliotekoje pritrūko (net, galima teigti, nebuvo) papildomų lietuviškų skaitinių. <...> Atlikus mokytojų ir moksleivių apklausą bei įvertinus bibliotekos fondus, nustatyta, kad biblioteką yra aprūpinta tik būtiniausia mokomąja literatūra, o didesnę bibliotekos knygų fondų dalį sudaro morališkai pasenusi, susidėvėjusi grožinė literatūra. Moksleiviai nurodė, kad jiems trūksta populiariosios, šiuolaikiškos literatūros.“

Ana Mickievič. Vilniaus Simono Konarskio vidurinės mokyklos bibliotekos 2013–2014 m. pavyzdys.

„2009 m. buvo pirmi metai, kai dėl vadinamosios ekonomikos krizės Lietuvoje Švietimo ir mokslo ministerijos skirtame finansavime mokykloms nebuvo numatytos ir paskirtos (kaip buvo iki 2008 m. imtinai) lėšos mokyklų bibliotekų fondams papildyti. Norėjosi atnaujinti ir papildyti bibliotekos knygų fondą naujais leidiniais, bet nebuvo iš ko.“

Irena Kryžanauskienė. Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys.

Suvokus problemas, svarbu suformuluoti atstovavimo tikslą. **Tikslas** – teiginys, apibūdinantis, kokią problemą reikia išspręsti, ką ištirti arba įvertinti. Tikslas formuluojamas pagal S.M.A.R.T reikalavimus. S.M.A.R.T yra akronimas, nurodantis tikslo formulavimo kriterijus:

1. **S. Specific (Konkretus).** Tikslas formuluojamas maksimaliai tiksliai ir detaliai. Jis turi turėti konkrečią veiklos kryptį. Jį formuluodami, turime pagalvoti, ką būtent norime pasiekti.
2. **M. Measurable (Išmatuojamas).** Jei neturėsime tiksliai numatytų veiklos rodiklių, kaip sužinosime, ar pasiekėme tikslą? Rodikliai gali būti tiek kiekybiniai, tiek kokybiniai, bet jie būtini kaip įrodymas, kad tikslas yra pasiektas.
3. **A. Achievable (Pasiekiamas).** Formuluodami tikslą, turime suvokti, kad esame pajėgūs jį pasiekti.
4. **R. Relevant (Kryptingas).** Turime žinoti, kur mus veda tikslas, kokios naudos gausime.
5. **T. Time keeping (Apibrėžtas laikas).** Turime tiksliai numatyti, kada pradėsime, kada pabaigsime. Nenumačius konkretaus laiko, kada tikslas turi būti pasiektas, jis taip niekada ir nepasiekiamas, tarsi pakimba ateityje.

Tikslai formuluojami įvardijus problemas, kurias reikia spręsti. Efektyvius atstovavimo tikslus suformuluoti padeda žinoma bibliotekos vizija ir misija. Iš esmės tikslai turi palaikyti misiją ir viziją. Be to, atstovavimo bibliotekai galutinis tikslas – tai ilgas procesas, dažnai turintis tarpinių tikslų ir veiksmų.

Mokyklų bibliotekininkės, įvertinusios problemas, formulavo atstovavimo veiklos tikslus, kuriuos norėjo pasiekti. Suformuluoti tikslai atspindi siekius **pagerinti bibliotekos įvaizdį, spręsti finansines problemas, skatinti bendravimą su bendruomene.**

„Modernizuoti mokyklos biblioteką siekiant pagerinti mokyklos bendruomenei teikiamų paslaugų kokybę bei laiduoti geresnes mokymo ir mokymosi sąlygas.“

Justina Veličkienė. Atstovauja Vilniaus r. Valčiūnų vidurinei mokyklai. Gerasis Kėdainių Šviesiosios gimnazijos bibliotekos 2009–2011 m. pavyzdys.

„<...> buvo siekiama papildyti biblioteką šiuolaikine, aktualia bei nauja literatūra, ypač lietuvių kalba.“

Ana Mickievič. Vilniaus Simono Konarskio vidurinės mokyklos bibliotekos 2013–2014 m. pavyzdys.

„<...> nemokamai įdiegti naują kompiuterinę programą mokyklos bibliotekoje.“

Tamara Jarmolovič. Šalčininkų r. Dieveniškų Adomo Mickevičiaus gimnazijos bibliotekos 2014–2015 m. pavyzdys.

„Mokyklos bibliotekos kompiuterių bazės atnaujinimas ir stiprinimas.“

Ana Beljanskaja. Vilniaus Liepkalnio pagrindinės mokyklos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys.

„Atkreipti mokyklos bendruomenės (mokytojų, mokinių ir mokinių tėvų) dėmesį į nutrauktą finansavimą bibliotekų fondams papildyti ir pabandyti rasti išeitį pasitelkus mokyklos bendruomenės narių pagalbą, pavyzdžiui, gauti paramą bibliotekai reikalingomis knygomis.“

Irena Kryžanauskienė. Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys.

„Aktyviai plėtoti ryšius su bendruomene, skatinti skaitymo bei kultūrinius poreikius.“

Janina Kalibatienė. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekos 2012 m. pavyzdys.

„Bibliotekos viešinimas gimnazijos bendruomenei.“

Lina Kazlauskienė. Vilniaus r. Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo gimnazijos bibliotekos 2013 m. pavyzdys.

Tikslinės grupės – tai bibliotekai svarbios visuomenės grupės ar atskiri asmenys, besidomintys ar galintys potencialiai domėtis tam tikra problema ar projektu, išskirtiniais bibliotekos ypatumais ar konkurenciniais pranašumais ir padėti siekti bibliotekos strateginių tikslų (Kuginienė, 2012, p. 36).

Atstovauti mokyklos bibliotekai gali visi: bibliotekos darbuotojai, lankytojai, mokyklos bendruomenė, administracijos atstovai, partneriai ar rėmėjai. Planuojant konkrečius atstovavimo mokyklos bibliotekai veiksmus, būtina nusistatyti tikslines grupes, su kuriomis bus dirbama. Kiekvienu atskiru atveju, priklausomai nuo formuluojamo tikslo, tai gali būti skirtingos grupės. Dėl šios priežasties būtina suplanuoti, koku būdu, siekiant pagrindinių tvarios partnerystės principų (lygiateisiškumo, skaidrumo ir abipusės naudos), bus bendraujama su kiekviena išskirta auditorija.

Kad būtų nustatytos tikslinės auditorijos, mokyklų bibliotekininkams pasiūlyta išbandyti kelis pagrindinius metodus: minčių, suinteresuotųjų ir empatijos žemėlapius. Remiantis šiais metodais, geruosiuose atstovavimo mokyklų bibliotekoms pavyzdžiuose buvo išskirtos tokios pagrindinės atstovavimo grupės įvairiems tikslams pasiekti: mokyklos bendruomenė (moksleiviai, tėvai, mokytojai, administracija), politikos formuotojai ir įgyvendintojai, mokyklą baigę asmenys (alumnai) ir visuomenėje žinomi žmonės-autoritetai, partneriai ir rėmėjai iš verslo sektoriaus (pvz., leidyklos), kitos nevyriausybinės organizacijos, švietimo, kultūros, socialinės paramos institucijos (viešosios bibliotekos, vaikų globos namai ir pan.).

 Mokyklos bendruomenė – labai heterogeniška grupė.

Dažniausiai mokyklų bibliotekininkai **moksleivius** vertina kaip pagrindinę atstovavimo tikslinę grupę.

„Mokiniai – tai mūsų tikslinės auditorijos pagrindas. Nebūtų mokinių, nebūtų ir mūsų.“

Janina Kalibatienė. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekos 2012 m. pavyzdys.

Bibliotekininko bendradarbiavimas su moksleiviais taip pat yra svarbus rengiant ir įgyvendinant atstovavimo planą, paremtą įrodymais (atliktais tyrimais).

„<...> organizavau mokinių apklausą „Kurkime biblioteką drauge“, kurioje buvo klausiami mokinių nuomonės apie tai, kas ir kodėl bibliotekoje patinka bei kas ir kodėl nepatinka, ką reikėtų keisti, kaip dažnai jie lankosi bibliotekoje, kiek vidutiniškai perskaito, kokių knygų pageidautų, bet neranda, ir kt. Mokinių pageidavimai tapo pagrindu sudarant mokyklos bibliotekai reikalingų knygų sąrašą.“

Irena Kryžanauskienė. Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys.

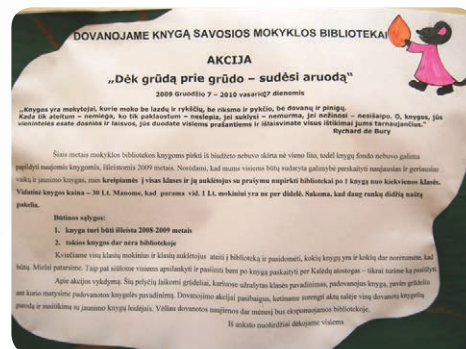
14

Verta pastebėti, kad moksleiviai, kaip tikslinė grupė, turi mažai sprendimo galios, bet turi įtakos kitų tikslinių grupių sprendimams.

Tėvai linki savo vaikams visko, kas geriausia. Jiems malonu žinoti, kad mokykloje vyksta įvairi veikla, skatinanti jų vaikus tobulėti, todėl mokyklos biblioteka gali imtis priemonių ir informuoti tėvus apie galimybes dalyvauti mokyklos gyvenime.

„Per el. dienyną, per klasių auklėtojus ir pačius vaikus tėveliai buvo informuojami apie mokykloje organizuojamą akciją „Dėk grūdą prie grūdo – sudėsi aruodą“, kurios metu buvo kviečiama dovanoti mokyklos bibliotekai knygas. <...> tėveliai <...> neliko abejingi. Tėvams po akcijų visada padėkojame, pakviečiame lankytis mokyklos bibliotekoje.“

Irena Kryžanauskienė. Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys.

Irena Kryžanauskienė. Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekos 2009–2010 m. atstovavimo pavyzdys. 2009 m. akcijos „Dėk grūdą prie grūdo-sudėsi aruodą“ vizualizacija. Nuotrauka iš Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekos archyvo.

Mokytojai į atstovavimo veiklą įtraukiami siekiant bendrų bibliotekininkų ir mokytojų tikslų skatinti vaikus skaityti, populiarinti lietuvių literatūrą, rūpintis vaikų informaciniu raštingumu.

Ypač svarbu bendrauti ir užsitarnauti palankumą mokyklos taryboje, kuri turi galią priimti sprendimus.

„<...> pateiktas pasiūlymas ir planas mokyklos tarybai. Gavus palankų sprendimą, toliau buvo bendrauta su mokytojais. <...> Kiekvienos klasės mokytojai puikiai žino savo mokinių gebėjimų lygį ir <...> gali pasiruošti <...> projektui.“

Danutė Važgėlienė. Vilniaus „Šilo“ specialiojo ugdymo mokyklos bibliotekos 2015 m. pavyzdys.

15

Tuomet, ieškant bendrų interesų, lengviau dirbti su mokytojais.

„Su lituanistais aptartas rekomenduotinių knygų sąrašas, atsižvelgiant į mokinių amžių (I ir II gimn. kl.), knygų tematikos aktualumą. Peržiūrėjome leidyklų svetaines, anotacijas, tarėmės ir derinome.“

Leonija Kėvalienė. Vilniaus Mykolo Biržiškos gimnazijos bibliotekos 2013 m. pavyzdys.

Administracija. Mokyklos biblioteka yra organizacijos dalis, tačiau dažnai bibliotekininkams tenka atstovauti mokyklos bibliotekai bendraujant ne tik su išorinėmis tikslinėmis grupėmis, bet įrodinėti bibliotekos vertę vidinei grupei – administracijai.

Bibliotekos kuriamą vertę skeptiškai nusiteikusioms atstovavimo tikslinėms grupėms gali padėti įrodyti kitos tikslinės grupės. Todėl puiku, kai mokyklos administracija palankiai vertina biblioteką, nes tuomet galima siekti didesnių tikslų.

„Mokyklos administracija pasirūpino finansine šio plano dalimi, taip pat pasiūlė keletą potencialių organizacijų atnaujinimo darbams atlikti.“

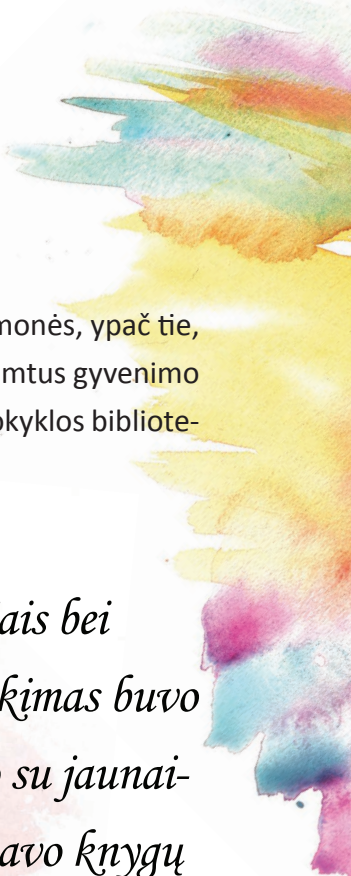
Laima Šabūnienė ir Rima Kairienė. Vilniaus inžinerijos licėjaus bibliotekos 2015 m. birželio–2016 m. rugpjūčio mėn. pavyzdys.

16

Politikos formuotojai ir įgyvendintojai. Dažnai mokyklų bibliotekininkai mano, kad šios atstovavimo tikslinės grupės yra nepasiekiamos. Net jei priimami sprendimai nėra palankūs mokyklos bibliotekos veiklai, situacija priimama kaip neišvengiama ir nepakeičiama. Mokyklų bibliotekininkai tikisi administracijos palaikymo atstovaujant bibliotekai, kai tariamasi su politikos formuotojais ir įgyvendintojais. Kita vertus, tarp gerųjų mokyklų bibliotekų pavyzdžių yra įkvepiančių istorijų, kai mokyklos bibliotekai, kalbant su šia sudėtinga tiksline grupe, atstovaujama aktyviai ir drąsiai.

„<...> mokyklos direktorius kreipėsi į Kaniavos seniūnijos seniūną <...> dėl transporto, kad galėtume atvežti ir parvežti atgal žmones, sutikusius mokinius ir jų tėvelius išmokyti kraštui būdingų amatų.“

Rimutė Antuchevič. Varėnos r. Panočių pagrindinės mokyklos bibliotekos 2015 m. pavyzdys.

 Alumni ir žinomi žmonės. Mokyklą baigę asmenys ir visuomenėje žinomi žmonės, ypač tie, kurie iš savo patirties žino mokyklų bibliotekų teikiamą naudą žengiant pirmuosius rimtus gyvenimo žingsnius, palankiai atsiliepia apie mokyklų bibliotekas, padeda sukurti ir perteikti mokyklos bibliotekos istoriją kitoms tikslinėms grupėms.

„<...> rašytojas susitiko su ikimokyklinės grupės mokiniais bei pirmokais, antroklais, trečioklais ir ketvirtokais. Antras susitikimas buvo su 5–7 klasių mokiniais. <...> [rašytojas] maloniai bendravo su jaunaisiais skaitytojais, pasakojo apie kūrybą, skaitė ištraukas iš savo knygų <...>, atsakinėjo į klausimus. Rašytojo knygų personažai tokie tikri, gyvenimiški, pasirodo, kad klasės draugai <...> gyvena ne tik autoriaus knygoje <...>, bet ir mūsų mokyklos 1–7 klasėse.“

Renata Boguslavska. Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazijos 2014 m. pavyzdys.

Rekomenduojama palaikyti ryšį su mokyklą baigusiais ir bibliotekoje mėgusiais lankyti moksliviais. Rimutės Antuchevič pateiktu geruoju atstovavimo Varėnos r. Panočių pagrindinės mokyklos bibliotekai pavyzdžiu, juos galima kviesti į atstovavimo mokyklos bibliotekai renginius, pasiremti populiarinant bibliotekos veiklą ir ieškant partnerių.

 Partneriai ir rėmėjai. Vienas populiariausių mokyklų bibliotekininkų pasirenkamų partnerių, atstovaujant mokyklų bibliotekoms, – leidyklos.

[Tai komas empatijos žemėlapiu metodas.] „Ką galvoja? <...> bendradarbiavimas su mokyklos biblioteka mus išgelbės. Ką jaučia? Džiugu, kad biblioteka sutiko su mumis bendradarbiauti. Tai bus geras pavyzdys ir kitoms bibliotekoms. Ką girdi? Mokyklos bibliotekos neturi pinigų grožinei programinei literatūrai pirkti. Jos mielai sutinka bendradarbiauti su leidyklomis. Ką mato? Bibliotekų norą gauti naujos grožinės programinės literatūros mainais už jų knygų reklamą <...>. Ką daro? <...> Lankosi jų grožinės programinės literatūros pristatymuose bibliotekoje. Bibliotekai dovanoja po vieną pristatytos knygos egzempliorių.“

Ana Moroz. Šalčininkų r. Čiužiakampio pagrindinės mokyklos bibliotekos 2015–2016 m. pavyzdys.

Tarp gerųjų atstovavimo mokyklų bibliotekoms pavyzdžių yra ypač originalių sprendimų ieškant partnerių, kad būtų įgyvendintas atstovavimo tikslas.

*„<...> komerciniai bankai dažnai atnaujina savo kompiuterių bazę, o naudotus kompiuterius nurašo, todėl buvo nuspręsta kreiptis į juos paramos, <...>[prašyta] padovano-
ti arba nebrangiai parduoti kompiuterius mokyklai.“*

Ana Beliauskaja. Vilniaus Liepkalnio pagrindinės mokyklos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys.

 Kitos institucijos. Bendradarbiavimas su kitomis institucijomis padeda išspręsti problemas, su kuriomis vienas ar keli mokyklos bibliotekininkai negali susidoroti, pavyzdžiui, telkiant visuomenę tam tikrai akcijai, kuriant ir įgyvendinant edukacines programas, ugdant vaikų informacinį raštingumą, platinant informaciją apie mokyklų bibliotekų paslaugas ir kt.

„<...> Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteką paliko daug ispūdžių. Sugrįžę namo mokiniai pasakojo tėvams, kaip buvo smagu, prašė tėvų nuvežti į biblioteką dar kartą. Kitą dieną daug didesnis nei įprasta mokinių būrys aplankė mokyklos biblioteką ir išsirinko knygų. <...> Bendros mokinių išvykos su klasės vadovu ir bibliotekininkę suartina, mokiniai labiau linkę užsukti į mokyklos biblioteką ne tik paimti knygas, bet ir pabendrauti.“

Ana Balabanova. Vilniaus r. Sudervės Mariano Zdziechovskio pagrindinės mokyklos bibliotekos 2015 m. pavyzdys.

„<...> vaikų globos namų administracija (direktorius) savo įstaigoje priima svečių idėjas. <...> Bibliotekininkė nuvežė akcijos metu surinktas dovanas <...> vaikų globos namų auklėtiniams ir parodė mokšleivių spektaklį.“

Lina Kazlauskienė. Vilniaus r. Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo gimnazijos bibliotekos 2013 m. pavyzdys.

Mokyklų bibliotekininkai aktyviai dirba su atstovavimo tikslinėmis grupėmis tiek individualiai, tiek dalyvaudami Lietuvos bibliotekininkų draugijos Mokyklų bibliotekų sekcijos veikloje. Pagrindinė mokyklų bibliotekininkų užduotis išlieka tinkamai nustatyti atstovavimo tikslines grupes pagal suplanuotus atstovavimo tikslus ir įtikinti mokyklos bendruomenę bibliotekos reikalingumu ir prasme, kuriama verte.

Sudarė Aldona Jeleniauskienė

Priemonė yra būdas, veiksmas ką nors įvykdyti ar atlikti. Šiandien atstovavimo veikla ir partnerystė yra šiuolaikinės bibliotekos egzistavimo būtinybė, todėl ir atstovavimas nėra vien tik rėmimo ar naudos siekimas – svarbu veiksmai, priemonės bei būdai, kaip to sieksime.

Mokyklos bibliotekose dirbantys specialistai bei jų kūrybiškumas sukuria nuoširdžias, įdomias, išradingas, įvairias ir patrauklias atstovavimo priemones, iš pateiktų pavyzdžių jaučiamas tęstinis atstovavimo santykių kūrimas ir palaikymas. Mokyklų bibliotekos naudoja platų atstovavimo priemonių spektrą: nuo pavienių iniciatyvų ir asmeninio įtikinėjimo iki parodų, renginių, akcijų, susitikimų su rašytojais ir didelių projektų vykdymo.

 Rimutė Antuchevič. Varėnos r. Panočių pagrindinės mokyklos bibliotekos 2015 m. pavyzdys:

Varėnos r. Panočių pagrindinės mokyklos bibliotekoje kartinė atstovavimo priemonė yra **gyvas bendravimas**. Minėta biblioteka, spręsdama svarbią ir opią problemą – nykstančių senųjų dzūkų papročių perdavimą ir išlaikymą, bendradarbiauti pakvietė mokyklos mokytojus, lietuvių liaudies tradicijų ir papročių puoselėtojus: 5–10 kl. muzikos mokytoją, tautodailininkės dukrą, verbų, sodų rišėją, mezgėją, Panočių etnografinio ansamblio dainininkę, 5–10 kl. darbų mokytojus bei 5–10 kl. matematikos mokytoją, juostų audėją.

Rimutė Antuchevič. Varėnos r. Panočių pagrindinės mokyklos bibliotekos pavyzdys. Pintines pinti mokė Varėnos r. Rakų kaimo pensininkas Edvardas Juškevičius, kuris šio amato iš vyresnių piemenų išmoko vaikystėje, ganydamas gyvulius. Šiuo metu kaime liko tik du vyrai, kurie dar pina pintines. 2015 m., nuotraukos autorė – Rimutė Antuchevič.

Rimutė Antucevič. Varėnos r. Panočių pagrindinės mokyklos bibliotekos pavyzdys. Aušra Smelevičienė, garsios dzūkų krašto tautodailininkės Saulės Lazarevičienės dukra, moko vaikus rišti sodo detales. Abi moterys atstovavo Lietuvai Paryžiuje – S. Lazarevičienė staklėmis audė juostas, o A. Smelevičienė rišo verbas. 2015 m., nuotraukos autorė – Rimutė Antucevič.

Rimutė Antucevič. Varėnos r. Panočių pagrindinės mokyklos 2015 m. bibliotekos pavyzdys. Popietė „Šv. Martynas – paskutinė rudens šventė“. 2015 m., nuotraukų autorius – Algirdas Paulaitis.

Nuolatos gyvai bendraujant bei įtikinėjant, kalbant apie problemą, Panočiuose sukurtas platus ir ištikimas ratas draugų, kuriems svarbios senosios dzūkų tradicijos, jų išsaugojimas bei perdavimas. Vietinės bendrovės pirmininko dukra mokėsi Panočių pagrindinėje mokykloje, tad jos šilti prisiminimai apie mokyklą ir mokyklos biblioteką teigiamai nuteikė bendrovės vadovą – jis skyrė finansavimą. Be to, kadangi buvo nuolat ir gražiai bendradarbiaujama su Kaniavos seniūnija, gauta transporto priemonė ir pavėžėjimo paslauga.

 Janina Kalibatienė. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekos 2012 m. pavyzdys:

Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras, siekdamas padidinti savo žinomumą visuomenėje ir sustiprinti prestižą, 2010 m. sumanė organizuoti kasmetinį **renginį** „Bibliotekos nominacijos“. Tam buvo sukurti apdovanojimo nuostatai, kuriuose numatytos nominacijos bei jų teikimo tvarka. Bibliotekos lankytojams kasmet teikiamos nominacijos už žingeidumą ir norą skaityti, meilę knygai, aktyvumą, teigiamo bibliotekos įvaizdžio kūrimą, išskirtinius gebėjimus ir kt. Per apdovanojimus taip pat suteikiamas Bibliotekos bičiulio vardas už materialinę ar techninę pagalbą, bibliotekos reklamavimą ir kt.

2012 m. „Bibliotekos nominacijos“ buvo skirtos Nacionalinei Lietuvos bibliotekų savaitei. Šis Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro renginys tapo gražia tradicija ir puikiu būdu padėkoti bei pagerbti skaitytojus, apdovanoti juos ne tik diplomais ir knygomis, bet ir specialiai šiai progai buvusios mokinės ir profesionalaus keramiko mokinių sukurtomis statulėlėmis.

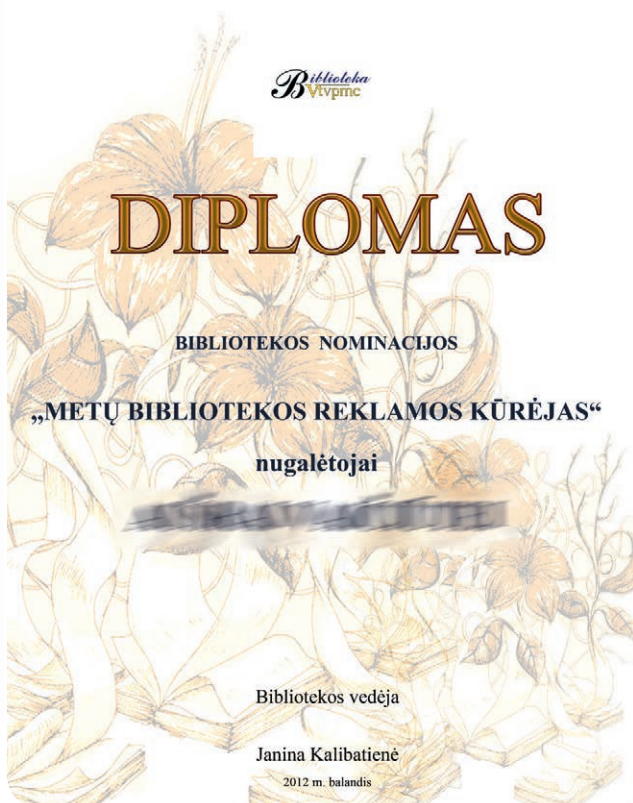
Janina Kalibatienė. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekos 2012 m. pavyzdys. Renginiui „Bibliotekos nominacijos“ mokinės Aušros Vaičiūtės ir keramiko Valdo Pukevičiaus mokinių sukurtos skulptūrėlės-nominacijos. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekos archyvo nuotrauka.

Janina Kalibatienė. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekos 2012 m. pavyzdys. Renginio „Bibliotekos nominacijos 2012“ afiša. Nuotrauka iš Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekos archyvo nuotrauka.

VILNIAUS TECHNOLOGIJŲ IR VERSLO PROFESINIO MOKYMO CENTRAS

Janina Kalibatienė. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekos 2012 m. pavyzdys. Renginio „Bibliotekos nominacijos 2012“ akimirka. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro bibliotekos archyvo nuotrauka.

Janina Kalibatienė. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro 2012 metų gerasis pavyzdys. „Bibliotekos nominacijos“ metu teikiamų diplomų pavyzdys. Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centro archyvo nuotrauka.

Irena Kryžanauskienė. Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys:

Antakalnio gimnazijos biblioteka lėšų trūkumo problemą sprendė įvairiomis vidinėmis ir išorinėmis priemonėmis:

atstovavimo žinutėmis, kuriose nurodė problemą, akcijos tikslą, kaip konkrečiai galima prisidėti, kur kreiptis iškilus klausimams. Žinutės buvo išsamios, informatyvios ir kiekvienai tikslinei grupei šiek tiek kitokios. Remtasi statistika, koks finansavimas buvo iki 2009 m. ir kiek leidinių buvo galima nupirkti, nurodyta konkreti suma ir parodyta, kiek galimų lėšų biblioteka neteko;

viešumo. Pageidaujamų knygų sąrašus skelbė stenduose, internete, taip pat skelbė akcijos metu gautų knygų sąrašus;

vaizdinėmis priemonėmis. Pelyčių stendas su kiekvienos klasės grūdeliu, kuris po dovanos įteikimo rodė, kokia knyga į biblioteką atkeliavo iš vienos ar kitos klasės „rankų“;

knygų parodomis viešose erdvėse. Organizuota dovanotų knygų paroda mokyklos koridoriuje prie aktų salės;

padėkomis. Padėkota tėvams per el. dienyną, per tėvų susirinkimus. Visi, kurie dovanuoja asmeniškai (tėvai, mokytojai ar mokiniai), gavo raštiškas asmenines padėkas. Visiems prisidėjusiesiems buvo padėkota bendra padėka stende;

įtaka kitiems. Bibliotekos vedėja asmeniškai kalbėjosi su direktore dėl idėjinio palaikymo ir tarpininkavimo, su leidyklos atstove – dėl galimos paramos (geri asmeniniai santykiai) ir kt.

Irena Kryžanauskienė. Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekos 2009-2010 m. pavyzdys. 2009 m. akcijos „Dėk grūdą prie grūdo – sudėsi aruodą“ vizualizacija. Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekos archyvo nuotrauka.

🌍 Panašią problemą (literatūros trūkumas lenkų kalba) Šalčininkų r. Čiužiakampio pagrindinės mokyklos biblioteka (*Ana Moroz. Šalčininkų r. Čiužiakampio pagrindinės mokyklos bibliotekos 2015–2016 m. gerasis pavyzdys*) sprendė jau kitaip – mokyklos bibliotekoje organizavo didelį leidyklų grožinės programinės literatūros pristatymą – **akciją** lenkų bei lietuvių literatūros mokytojams, mokiniams ir jų tėvams.

*Ana Moroz. Šalčininkų r. Čiužiakampio pagrindinės mokyklos bibliotekos 2015–2016 m. pavyzdys.
Čiužiakampio pagrindinės mokyklos bibliotekos archyvo nuotraukos.*

Menachemo namų gimnazijos biblioteka, siekdama įgyvendinti atstovavimo tikslą – paminėti Europos savaitę ir tinkamai pristatyti Oną Šimaitę, asmenybę, jungusią daugelį tautų įvairiose XX a. istorijos peripetijose, kaip atstovavimo priemonę vykdė **projektą** „Ona Šimaitė – ES ir pasaulio tautų kontekste“ (Alina Grigalienė. *Menachemo namų gimnazijos bibliotekos 2015 m. pavyzdys*).

Siekdama padidinti savo bibliotekos išteklių naudojimą ir paskatinti pokyčius, Vilniaus „Genio“ pradinė mokykla naudoja kitą pasiteisinusią atstovavimo priemonę – mokykloje organizuoja **renginių ciklą** bei skatina pačių mokinių aktyvų dalyvavimą renginiuose ir visuomeninėje mokyklos veikloje (Jovita Tumasovienė. *Vilniaus „Genio“ pradinės mokyklos bibliotekos 2015 m. pavyzdys*).

Vilniaus Liepkalnio pagrindinė mokykla, siekdama išspręsti kompiuterių bazės atnaujinimo ir stiprinimo problemą, suorganizavo **kampaniją**, kurios metu komercinių bankų vadovų laiškais paprašė paramos – padovanoti banko nurašomus, tačiau dar tinkamus naudoti kompiuterius (Ana Beliauskaja. *Vilniaus Liepkalnio pagrindinės mokyklos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys*).

Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazijos biblioteka, siekdama sustiprinti mokinių motyvaciją skaityti, organizavo **susitikimą** su rašytoju. Per renginį visi įsitikino, kad tapti garsiu rašytoju nelengva, tai ilgas ir kantrus darbas. Šiltas, malonus ir draugiškas pokalbis su rašytoju subūrė mokinius ir mokytojus, pažadino smalsumą ir norą daugiau skaityti.

„<...> Pasimatyti su rašytoju – tai patirti atradimo džiaugsmą.“

Renata Boguslavskaja. *Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazijos bibliotekos 2014 m. pavyzdys.*

Sudarė Asta Kazakevičiūtė-Bankauskienė

Vykdydami atstovavimo bibliotekoms veiklą, turime orientuotis į veiksmą, veiklą planuoti ir, jai pasibaigus, sugebėti kritiškai įvertinti pasiektus **rezultatus**. Nuo šio vertinimo priklauso ir tolesnės veiklos planavimas. Tik įvertinę nesėkmes, klaidas, galime tinkamai planuoti numatytus darbus. Kartais numatyti tikslai būna per daug ambicingi ir jų pasiekti nepavyksta dėl objektyvių ir (ar) subjektyvių priežasčių. Rezultatai gali būti ne tokie, kokius prognozavome, todėl būtina atlikti įgyvendintos veiklos analizę.

Analizuodamos atstovavimo veiklą bei rezultatus, mokyklų bibliotekininkės pastebi, kad jų atstovavimo tikslinės grupės liko patenkintos rezultatais, o kai kurios **numato ir tolimesnį bendradarbiavimą**.

„Mokiniai liko labai patenkinti. Jiems labai patiko edukacinis užsiėmimas.“

Ana Balabanova. Vilniaus r. Sudervės Mariano Zdziechovskio pagrindinės mokyklos bibliotekos 2015 m. pavyzdys.

„Mokiniai dažniau pradėjo lankytis bibliotekoje, mokytojų išradimais paraginti pradėjo daugiau skaityti ir rinktis įvairesnę literatūrą, buvo justas gražus gimnazijos kolektyvo bendradarbiavimas.“

Lina Kazlauskienė. Vilniaus r. Maišiagalos Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo gimnazijos bibliotekos 2013 m. pavyzdys.

*„UAB <...> padidino savo prekių apyvartą,
nes informatikos mokytojai ir kai kurie tėvai
asmeniniam naudojimui namuose užsisakė
naujas kompiuterines programas.“*

*Tamara Jarmolovič. Šalčininkų r. Dieveniškių Adomo Mickevičiaus gimnazijos
bibliotekos 2014–2015 m. pavyzdys.*

*„Užtikrintas ilgalaikis
bendradarbiavimas su
tikslinėmis grupėmis, kurios
ir toliau rūpinsis bibliotekos
ir skaityklos gerove.“*

*Laima Šabūnienė ir Rima Kairienė. Vilniaus
inžinerijos licėjaus bibliotekos 2015 m.
birželio–2016 m. rugpjūčio pavyzdys.*

*„Partnerystė su minėta
leidykla tęsiasi iki šiol. Šiais
metais jie vėl parems mus
knygomis akcijos „Knygų
Kalėdos 2015“ metu.“*

*Irena Kryžanauskienė. Vilniaus Antakalnio
gimnazijos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys.*

Jau atlikta veikla **skatino imtis kitos veiklos.**

*„Po vykusių mokymų mokiniai kartu su darbu mokytoju panorą
iš žilvičių vytelių paukščiams supinti lesyklas, patys pasisiūlė
paruošti tam medžiagą.“*

Rimutė Antuchevič. Varėnos r. Panočių pagrindinės mokyklos bibliotekos 2015 m. pavyzdys.

Atstovavimo veikla mokyklos bibliotekoje **padėjo pasiekti numatytų tikslų ir aprūpinti biblioteką nauja literatūra**, papildyti ja fondus.

„Gausiai papildytas mokyklos knygų fondas (per 60 knygų padovanojo pačios mokyklos bendruomenės nariai ir apie 50 – leidyklos).“

Irena Kryžanauskienė. Vilniaus Antakalnio gimnazijos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys.

„Dėl atstovavimo mokyklos biblioteką papildė apie 100 naujausios ir skaitytojams aktualios literatūros pavyzdžių.“

Ana Mickievič. Vilniaus Simono Konarskio vidurinės mokyklos bibliotekos 2013–2014 m. pavyzdys.

29

Taip pat bibliotekos buvo **aprūpintos kompiuterine įranga, baldais, pasikeitė bibliotekos įvaizdis**, ji tapo šiuolaikiška.

„Mokyklos bibliotekai buvo padovanoti 4 naudoti geros būklės kompiuteriai ir jų priedai.“

Ana Beliauskaja. Vilniaus Liepkalnio pagrindinės mokyklos bibliotekos 2009–2010 m. pavyzdys.

„Mokyklos bibliotekos erdvės pasikeitusios – naujos lentynos, nauji stalai, nauji kompiuteriai. Pasibaigus pirmam projekto etapui, biblioteka buvo aprūpinta techninės <...> įrangos ir baldų komplektais.“

Justina Veličkienė. Atstovauja Vilniaus r. Valčiūnų vidurinei mokyklai. Gerasis Kėdainių Šviesiosios gim-

nazijos bibliotekos 2009–2011 m. pavyzdys.

„Ateinančiais metais mūsų mokyklos bibliotekos ir skaityklos laukia dideli pokyčiai – bus atlikti ilgai laukti atnaujinimo darbai.“

Laima Šabūnienė ir Rima Kairienė. Vilniaus inžinerijos licėjaus bibliotekos 2015 m. birželio–2016 m. rugpjūčio mėn. pavyzdys.

Atstovavimo veikla paskatino tikslines grupes **dažniau lankytis mokyklos bibliotekoje.**

„Gimnazijos bibliotekos lankytojų gretas papildė informatikos mokytojai, daugiau mokinių bei mokinių tėvai.“

Tamara Jarmolovič. Šalčininkų r. Dieveniškų Adomo Mickevičiaus gimnazijos bibliotekos 2014–2015 m. pavyzdys.

Norint ką nors pasiekti, reikia veikti. Tai patvirtina ir mokyklų bibliotekininkų gerieji atstovavimo pavyzdžiai bei atstovaujant pasiekti rezultatai. Atstovavimo veikla sėkminga tada, kai:

- gerai suformuluojamas tikslas,
- nustatomos tikslinės grupės,
- pasirenkami tinkami partneriai,
- sugebama efektyviai prisistatyti,
- sudaromas veiksmų planas,
- pasirenkami fondai, iš kurių galima gauti paramos.

Atstovavimo veikla tampa kasdiene veikla ir mokyklų bibliotekose. Atstovavimas bibliotekoms gali tapti puikiu garantu, kad bibliotekų interesai nebus ignoruojami arba pamirštami (Kuginienė, 2012, p. 10).

Sudarė Laura Juchnevič

Nuo 2011 m., aktyviai įtraukiant ir mokyklų bibliotekas, Lietuvoje įgyvendinama atstovavimo bibliotekoms akcija „Knygų Kalėdos“. Pagrindinė šios akcijos žinutė yra „dalinkimės skaitymo džiaugsmu su kitais“, o šūkis – „dovanokime lietuvių autorių knygas šalies bibliotekoms!“. Akciją remia Lietuvos Respublikos prezidentė Dalia Grybauskaitė.

2015 m. „Knygų Kalėdos“ skirtos populiarinti vaikų ir jaunimo knygas bei papildyti jomis bibliotekų knygų fondus. Šios akcijos metu bus skiriamas didelis dėmesys mokyklų bibliotekoms, kurios tiesiogiai susietos su akcijos tikslu.

Gerasis atstovavimo mokyklų bibliotekoms „Knygų Kalėdų“ akcijoje pavyzdys parengtas pagal Ritos Seniūnienės, atstovaujančios Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokyklai, atliktą nuotolinį darbą: „Mokyklų bibliotekoms labai trūksta naujų vaikų ir jaunimo knygų, nors mokyklų bibliotekos – ta vieta, kur knygų tikrai neturėtų trūkti.“ Tai – pagrindinė priežastis, kodėl labai svarbu paskatinti visuomenę įsitraukti į knygų dovanojimo bibliotekoms akciją. Per renginį prezidentė D. Grybauskaitė kvietė mokytojus, mokinius ir mokinių tėvus tiesiogiai padovanoti savo mokyklos bibliotekai naujų knygų. „Į savo mokyklą sugrįžti su knygomis“ buvo kviečiami ir buvę mokiniai bei visa bendruomenė.

Pagrindinis atstovavimo tikslas dalyvaujant akcijoje suprantamas kaip siekis „<...> kad būtų matomos net tolimiausių kaimų ir miestelių mokyklų bibliotekos, aprūpinti jas naujomis knygomis, kad ne tik mažieji, bet ir vyresni mokiniai dažniau atvertų bibliotekų duris, priminti, kokia svarbi žmogaus gyvenime yra knyga.“

Atstovavimas mokyklos bibliotekai priklauso nuo pasirengimo ir darbo su išskirtomis tikslinėmis auditorijomis, tokiomis kaip:

● „Leidyklos, knygynai <...>, prekybos tinklo <...> parduotuvės, portalai <...>. Akcijos „Knygų Kalėdos“ rėmėjai parduoda knygas su nuolaida, dovanoja dovanas pirkėjams, perkantiems knygų bibliotekoms;

● ambasados, visuomeninės organizacijos, fondai, individualios įmonės, valstybės ir savivaldybių įstaigos, viešosios įstaigos, universitetai, dovanojantys knygas mokyklų bibliotekoms;

● „Knygų Kalėdų“ savanoriai, kurie skatina darbuotojus dalyvauti knygų skaitymuose, knygų aptarimuose, susitikimuose su vaikais;

● klasės, dovanojančios knygas savo mokyklos bibliotekai;

● šalies gyventojai, galintys padovanoti bibliotekai knygas tiesiogiai.“

Atstovaujant mokyklos bibliotekai, ypač dalyvaujant didelėje akcijoje, svarbu numatyti, kokių rezultatų bus siekiama, ir turėti motyvacijos: „Akcija „Knygų Kalėdos“ ne tik sujungia geranoriškus, knygas mylinčius žmones, įstaigas ir organizacijas, bet ir skatina skaityti knygas, domėtis savo krašto autorių kūryba. Tai svarbi kultūros, žinių ir gyvo bendravimo erdvė. Šiais metais šalies bibliotekos pakvies skaitytojus į parodas, susitikimus su lietuvių rašytojais, literatūrines ir muzikines popietes, advento vakarones.“

Dalyvavimas akcijoje „Knygų Kalėdos“ – puiki galimybė mokyklos bibliotekai pradėti atstovavimo veiklą. Pirmieji atstovavimo pavyzdžiai ir patirtys leis tinkamai planuoti savo atstovavimo mokyklos bibliotekai veiklą, plėtoti idėjas, įtraukti bendruomenę į ilgalaikę partnerystę.

Gerasis atstovavimo mokyklų bibliotekoms „Knygų Kalėdų“ akcijoje pavyzdys, parengtas pagal Ritos Seniūnienės darbą. Nuotraukos iš Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokyklos archyvo.

Knygų lentyna akcijos
„Knygų Kalėdos“ metu, 2014 m.

Akcijos „Knygų Kalėdos“ skelbimas, 2014 m.

Akcijos „Knygų Kalėdos“ logotipas.

Gerieji atstovavimo mokyklų

bibliotekoms pavyzdžiai užsienyje

Sudarė Laura Juchnevič,
remiamasi IFLA 81-osios konferencijos
Mokyklų bibliotekos sekcijos pranešimais

Problemos ir nusistatyti atstovavimo tikslai

Brazilija (pagal Siquelra, 2015)

Siekis, kad bibliotekos būtų prieinamos vaikams nuo pat mažens, susijęs su įvairių pasaulio regionų ekonomiais, socialiniais, švietimo ir kultūros skirtumais. Bibliotekininkai, dirbantys skurdžiau gyvenančiuose regionuose, tiki, kad biblioteka vaikui ar jaunuoliui gali atverti viso pasaulio informaciją ir padėti ištrūkti iš uždaro skurdo rato.

Daugybė žmonių gyvena žemiau skurdo ribos, kenčia nuo socialinių problemų, tokių kaip prostitucija, yra priklausomi nuo narkotikų ar alkoholio, todėl bibliotekininkai formuluoja tikslus, susijusius su visuomenės neraštingumo problemų daliniu sprendimu. Brazilijoje, kurioje yra didelė socialinių grupių atskirtis, bibliotekos tampa pirmosiomis įstaigomis, kur sunkiai gyvenančių šeimų ir gatvės vaikai yra laukiami. Jose sudaromos sąlygos vaikams mokytis, pažinti pasaulį, pasiskolinti neįperkamus ir niekada nematytų leidinių. Juk raštingas žmogus turi daugiau galimybių apsisaugoti nuo aplinkos grėsmių, gali suvokti elgesio ir pasekmių ryšį.

Mokyklų bibliotekos – galimybė vaikams patirti ir suprasti gyvenimą už lūšnyno ribų, nes jose prevenciškai dirbama įgyvendinant programas, kurios užtikrina žinias apie ligas, nesaugaus elgesio pasekmes, vaikams sukuriama saugi aplinka, stengiamasi sudaryti sąlygas mokytis, pasirengti mokyklai.

Pietų Afrikos Respublika (PAR)

*„Švietimas yra galingiausias
ginklas, kurį galite naudoti
keisdami pasaulį.“*

– Nelsonas Mandela

Mokyklų bibliotekos daugeliui skurdžiai gyvenančių Pietų Afrikos Respublikos vaikų yra prabanga, o ne kasdienybė. Specialistai, siekdami, kad bibliotekų būtų ten, kur yra vaikų, įkuria jas netikėtiausiose erdvėse, pavyzdžiui, jūriniuose konteineriuose. Priemonės tampa ne tokios svarbios, kai yra tikslas sudaryti galimybes visiems vaikams vienodomis sąlygomis mokytis ir gauti prieigą prie informacijos.

Konteinerinės bibliotekos idėją verta pristatyti plačiau: tai išeitis, kurią išnaudoja Keiptauno bibliotekų tinklas, kurdamas bibliotekas sunkiai pasiekiamose arba labai skurdžiose vietose. Tokios vietos yra nelegaliai įrengtos gyvenvietės (lūšnynai) arba esančios prie mažų valstybinių vidurinių mokyklų rajonuose aplink Keiptauną. Šiose bibliotekose įrengtos pagrindinei bibliotekai reikalingos erdvės su bendruomenei prieinamu bibliotekos dokumentų fondu, kompiuteriais su prieiga prie interneto, įgyvendinama edukacinė informacinio raštingumo veikla, prevencinės (prieš ligas ir narkotikus, ekologinių idėjų skatinimo) programos. Didžiausias dėmesys skiriamas moksleivių edukacijai, pagalba jiems mokantis, patarimai naudojantis el. informacijos ištekliais.

36

Šalia Keiptauno mokyklos esančios bibliotekos iš jūrinių konteinerių išorė ir vidus. 2015 m., nuotraukos autorė – Laura Juchenvič.

Suomija (pagal Ojaranta, 2015)

Suomijos švietimo sistema, ilgą laiką vertinta kaip pavyzdinė, pastaruoju metu susiduria su dideliais iššūkiais. Tampa sudėtinga palaikyti kokybišką viešojo sektoriaus paslaugų lygį dėl nuolat mažėjančio finansavimo, tenka pertvarkyti mokyklų programas dėl nuolat prastėjančių moksleivių rezultatų tarptautiniuose mokinių žinių vertinimuose (PISA).

Suomijos bibliotekų tinklas yra optimalus, stiprus, intensyviai naudojamas, visuomenėje puoselėjamos tradicijos lankytis bibliotekose ir skaityti. Kita vertus, bibliotekų tinklas turi savo specifiką – nėra teisinių įpareigojimų steigti mokyklų bibliotekas, todėl daugelis mokyklų bendruomenių naudojami viešųjų bibliotekų paslaugomis. Anu Helenos Ojaranta (2015) nuomone, ši situacija nepalanki, nes mokyklose, kuriose nėra bibliotekų, vaikų mokymosi rezultatai prastesni. Taip pat bibliotekos labiau suprantamos kaip laisvalaikio praleidimo vietos, o ne kaip pagalbininkės mokantis. Siekiant, kad moksleivių testų rezultatai būtų geresni, mokyklų ir viešosios bibliotekos, kurios dirba su moksleiviais, turėtų apibrėžti savo funkcijas, suformuluoti tikslus ir koncentruotis į vaikų informacinio raštingumo ugdymą. Manoma, kad bibliotekoms būtų tikslinga parengti informacinio raštingumo mokymų programas ir dalyvauti bendroje švietimo sistemoje.

Japonija (pagal Matsumoto, 2015)

Japonijoje mokyklos biblioteka suprantama kaip neatskiriama mokyklos sistemos dalis, todėl pastaruosius kelerius metus reikalaujama matuoti bibliotekų veiklos rezultatus pagal bendrus mokyklos vadybos planus. Tai daroma dar pagal 2008 m. sukurtą veiklos vertinimo formą, todėl atsiranda pasiūlymų taikyti išsamesnes mokyklų bibliotekų veiklos vertinimo metodikas, jungiančias tiek mokyklos bibliotekos veiklą, tiek vartotojų pasitenkinimą. Tinkamai pasirinkti mokyklos bibliotekos veiklos vertinimo kriterijai ir vartotojų pasitenkinimo matavimai gali suteikti naudingos informacijos, kurią tikslinga naudoti atstovaujant mokyklos bibliotekai.

Pagrindinė idėja yra ta, kad mokyklų bibliotekų paslaugos turi atitikti vartotojų lūkesčius ir tenkinti poreikius. Tai tampa ypač aktualu dėl kintančios informacinės infrastruktūros, vartotojų reikalavimų informacijos kokybei ir paslaugoms, bibliotekos aplinkai ir įrangai. Tai leistų įvertinti mokyklos bibliotekos kuriamą vertę mokyklos bendruomenei.

Portugalija (pagal Conde ir Mendinhos, 2015)

Portugalijoje nuo 1996 m. įgyvendinama programa mokyklų bibliotekų tinklui stiprinti. Pagrindinis programos tikslas buvo plėtoti mokyklų bibliotekas švietimo sistemoje, suteikti mokyklų bibliotekų vartotojams prieigą prie būtinų informacinių išteklių ir technologijų. Nuo 2010 m. iki 2017 m. keliais etapais įgyvendinama programos dalis, kurios metu, remiantis bendru vertinimo modeliu, siekiama įvertinti pagal sukurtą sistemą dirbančių 2 450 Portugalijos mokyklų bibliotekų veiklą.

Mokyklos bibliotekos sukuriama vertė matuojama pagal programoje numatomus kriterijus, susijusius su keliamais uždaviniais įgyvendinant bendrus mokymų planus, ugdant raštingumą ir skatinant mokymąsi, įgyvendinant projektus, bendradarbiavimo veiklą ir diegiant šiuolaikinės mokyklos bibliotekos vadybos principus. Visi mokyklos bibliotekos dalyvavimo programoje rezultatai naudojami vertinant visos mokyklos veiklos kokybę ir vartotojų (mokyklos bendruomenės) pasitenkinimą paslaugomis, bendrą mokyklos veiklos rezultatą. Galima teigti, kad veiklos analizės rezultatai, tiesiogiai susiejami su mokyklos rezultatais, yra pagrindiniai mokyklų bibliotekų įrodymai, kuriuos galima taikyti atstovaujant mokyklos bibliotekai.

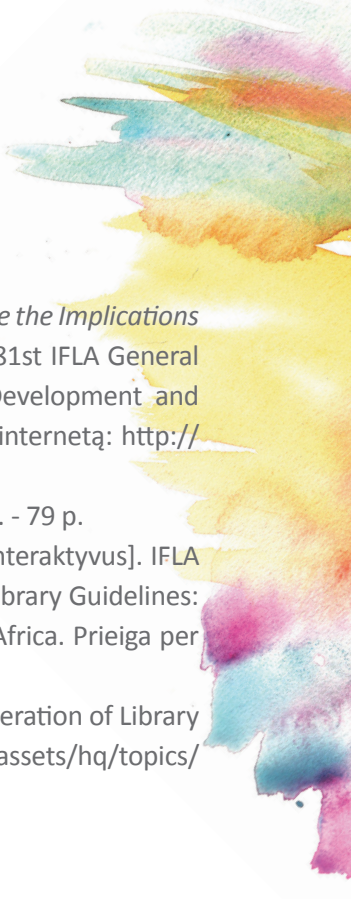
Prancūzija (pagal Balarin, Puopet ir Vin-Datiche, 2015)

Prancūzijos mokyklų bibliotekų veikla vertinama pagal du pagrindinius modelius, susijusius su IFLA Mokyklų bibliotekų gairėmis. Tradiciniu įvardijamas modelis, kai matuojama mokyklos bibliotekos specialistų veikla pagal kompetencijas. Šiuolaikišku modeliu siekiama, kad mokyklų bibliotekos būtų vertinamos kartu su visos mokyklos veikla. Pagrindinė idėja – bibliotekos, kaip neatskiriamos mokyklos dalies, įvertinimas, kai matuojamas bendras komandinis darbas, bibliotekos indėlis stiprinant mokyklą, suteikiant paramą mokymosi procesuose.

Mokyklos bibliotekos verčių matavimas ir rezultatų siekimas neatskiriant bibliotekos nuo visos mokyklos vertinimo sudaro sąlygas bibliotekoms atkreipti pagrindinių tikslinių grupių dėmesį į bibliotekų indėlį, suteikiamą naudą mokyklos bendruomenei.

Literatūros sąrašas

1. *Atstovavimo mokymai bibliotekų vadovams ir atstovams: kaip efektyviai atstovauti savo bibliotekai?* (TMD Partners ir „Bibliotekos pažangai“ mokomoji seminaro medžiaga [nepublikuota]). 2010.
2. BALLARIN, Annie; POUPET, Christophe; VIN-DATICHE, Didier. *Aspirations, Modalities and Evaluation Tolls of School Libraries: From International Standards to Current French Realities* [interaktyvus]. IFLA WLIC: 81st IFLA General Conference and Assembly, Session 101 Global Action on Scholl Library Guidelines: Development and Implementation, 15–21 August, 2015, Cape Town, Republic of South Africa. Prieiga per internetą: <http://library.ifla.org/1165/1/101-ballarin-en.pdf>.
3. *Biblioteka ir partneriai*: pristatymo, rėmėjų paieškos, santykių palaikymo taikomieji metodiniai pagrindai [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://eia.libis.lt:8080/archyvas/viesas/20130319130338/http://www.bibliotekospazangai.lt/media/public/Atsisiuntimui/Archyvas/metodika.pdf>.
4. *Bibliotekininkystės ir informacijos studijų vadovas* / ats. redaktorė ir sudarytoja Audronė Glosienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009. 700 p.
5. Bibliotekų asociacijų stiprinimas. 4 modulis. *Strateginių santykių plėtojimas ir lėšų rinkimas: mokomoji medžiaga*.
6. CONDE, Elsa; MENDINHOS, Isabel. *The School Library Evaluation Model 2014–17: A Tool for Giunding Assesment and Improving* [interaktyvus]. IFLA WLIC: 81st IFLA General Conference and Assembly, Session 101 Global Action on Scholl Library Guidelines: Development and Implementation, 15–21 August, 2015, Cape Town, Republic of South Africa. Prieiga per internetą: <http://library.ifla.org/1113/1/101-conde-en.pdf>.
7. COTTRILL, Julia; GARCIA, Henry; CHIRANOV, Marcel; CROCKER, Rachel VANDERWERFF, Matthew; CISTOVIENE, Giedre, KRAULS-WARD, Ineta ir STRATILATOVAS, Eugenijus; MOUNT, Dan; KURUTYTE, Agniete; TRIYONO. From impact to advocacy: working together toward public library sustainability [interaktyvus]. In *Performance Measurement and Metrics*. Vol. 16, No. 2, 2015. P. 159–176. Emerald Group Publishing Limited. DOI 10.1108/PMM-04-2015-0008.
8. FEATHER, John . Free and equal access: a conundrum for the information society. In *Libraries and Society: Role, responsibility and future in an age of change* / David Baker, Wendy Evans. Oxford, Cambridge, New Delhi, 2011. Chandos Publishing. Chandos information professional series. P. 67–79. ISBN: 978-1-84334-131-4 (print).
9. GLOSIENĖ, Audronė. *Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje*: idėjų žemėlapis. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010. - 145, [1] p.
10. GLOSIENĖ, Audronė; PETUCHOVAITĖ, Ramunė. Projektų valdymo ABC bibliotekininkams. – Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. - 69, [2] p.
11. JASKONIENĖ, Dalia. Atstovavimo bibliotekoms gebėjimų stiprinimas. *Šiandien aktualu*. 2013, nr. 1 (480), p. 12–30.
12. JUCHNEVIČ, Laura. Ubuntu bibliotekininkams ir informacijos specialistams – aš esu, nes esi tu. Iš *Tarp knygų*. 2015, Nr. 10.
13. *Kaip mokyti kitus atstovauti Lietuvos bibliotekoms?* (TMD Partners ir „Bibliotekos pažangai“ mokomoji seminaro medžiaga [nepublikuota]). 2011.
14. *Knygų Kalėdos* [interaktyvus]. 2015 m. Prieiga per internetą: <http://www.knygukaledos.lt/>.
15. KUGINIENĖ, Lolita. *Atstovavimas bibliotekoms: skaitiniai, skirti mokymų „Atstovavimo bibliotekoms įgūdžių stiprinimas“ dalyviams ir lektoriui*: [projekto „Bibliotekos pažangai“ mokomoji knyga. – Vilnius, 2012. - 83, [2] p.
16. MATSUMOTO, Michiko. *School Library Evaluation and User Satisfaction in Japan* [interaktyvus]. IFLA WLIC: 81st IFLA General Conference and Assembly, Session 101 Global Action on Scholl Library Guidelines: Development and Implementation, 15–21 August, 2015, Cape Town, Republic of South Africa. Prieiga per internetą: <http://library.ifla.org/1115/1/101-matsumoto-en.pdf>.
17. OBRAZCOVAS, Vladimiras. *Kūrybinis problemų sprendimas* (nuo problemos paieškos iki sprendimo įgyvendinimo). Vilnius: Leidykla MES, 2012.

-
18. OJARANTA, Helena Anu. *A Phase between Two National Core Curricula in Finland – What are the Implications to Information Literacy Instruction and Library Collaboration?* [interaktyvus]. IFLA WLIC: 81st IFLA General Conference and Assembly, Session 101 Global Action on School Library Guidelines: Development and Implementation, 15–21 August, 2015, Cape Town, Republic of South Africa. Prieiga per internetą: <http://library.ifla.org/1116/1/101-ojaranta-en.pdf>.
 19. RUDŽIONIENĖ, Jurgita. *Bibliotekos veiklos vertinimo ABC: mokomoji knyga*. – Vilnius, 2010. - 79 p.
 20. SIQUEIRA, Ivan. *A School Library Guideline for Disadvantaged School Children in Brazil* [interaktyvus]. IFLA WLIC: 81st IFLA General Conference and Assembly, Session 101 Global Action on School Library Guidelines: Development and Implementation, 15–21 August, 2015, Cape Town, Republic of South Africa. Prieiga per internetą: <http://library.ifla.org/1114/1/101-siqueira-en.pdf>.
 21. *Toolkit: Libraries and the post-2015 development agenda* [interaktyvus]. International Federation of Library Associations and Institutions. 2015. Prieiga per internetą: <http://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/ifla-post-2015-a2i-libraries-toolkit-v2.pdf>.